

Asia C-183/23**Unionin tuomioistuimen työjärjestyksen 98 artiklan 1 kohdan mukainen
ennakkoratkaisupyynnön tiivistelmä****Jättämispäivä:**

22.3.2023

Ennakkoratkaisupyynnön esittänyt tuomioistuin:

Sąd Rejonowy dla Warszawy-Śródmieścia w Warszawie (Puola)

Ennakkoratkaisupyynnön esittämistä koskevan päätöksen tekemispäivä:

27.2.2023

Kantaja:

Credit Agricole Bank Polska SA

Vastaaja:

AB

Pääasian kohde

Maksukanne, jossa vaaditaan ulkomaalaisen lainanottajan, jonka asuinpaikka on tuntematon, tekemään lyhytaikaiseen lainasopimukseen perustuvan maksun suorittamista

Ennakkoratkaisupyynnön kohde ja oikeusperusta

SEUT 267 artikla – Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EU) N:o 1215/2012 – Toimivalta kuluttajansuojaa koskevissa riita-asioissa – Lyhytaikainen lainasopimus – Ulkomaalainen lainanottaja – Vastaajan, jonka asuinpaikka on tuntematon, edunvalvojan vastaaminen tuomioistuimessa – Kanteen tiedoksianto

Ennakkoratkaisukysymykset

1. Onko tuomioistuimen toimivallasta sekä tuomioiden tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta siviili- ja kauppaoikeuden alalla 12.12.2012 annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) N:o 1215/2012 6 artiklan 1 kohtaa tulkittava siten, että kyseisen asetuksen säännöksiä sovelletaan tuomioistuimen

toimivallan määrittämiseen sellaisen kanteen osalta, joka on nostettu sellaista kuluttajaa vastaan, jonka asuinpaikka on tuntematon ja joka ei ole minkään jäsenvaltion kansalainen, josta tiedetään ensinnäkin, että hänen viimeisin tunnettu asuinpaikkansa oli jäsenvaltiossa, ja josta toisekseen on luotettavia tietoja, jotka viittaavat siihen, ettei hän enää asu kyseisessä jäsenvaltiossa, mutta josta ei ole luotettavia tietoja, jotka viittaavat siihen, että hän on poistunut unionin alueelta ja palannut siihen valtioon, jonka kansalainen hän on?

2. Onko tuomioistuimen toimivallasta sekä tuomioiden tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta siviili- ja kauppaoikeuden alalla 12.12.2012 annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) N:o 1215/2012 26 artiklan 1 ja 2 kohtaa tulkittava siten, että kuluttajalle, jonka asuinpaikka on tuntematon, jäsenvaltion kansallisen oikeuden mukaisesti määrätyn edunvalvojan vastaaminen tuomioistuimessa on rinnastettavissa kyseisen kuluttajan vastaamiseen tuomioistuimessa ja että jäsenvaltion tuomioistuimen voidaan katsoa olevan toimivaltainen, vaikka on olemassa luotettavia tietoja, jotka viittaavat siihen, ettei kuluttaja enää asu kyseisessä jäsenvaltiossa?

Unionin oikeussäännöt, joihin viitataan

Tuomioistuimen toimivallasta sekä tuomioiden tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta siviili- ja kauppaoikeuden alalla 12.12.2012 annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) N:o 1215/2012 (EUVL 2012, L 351, s. 1; jäljempänä asetus N:o 1215/2012) 6 artikla, 17 artiklan 1 kohta, 18 artiklan 2 kohta, 26 artiklan 1 ja 2 kohta ja 28 artiklan 1 kohta

Unionin tuomioistuimen tuomio 15.3.2012, G v. Cornelius de Visser (C-292/10, EU:C:2012:142)

Unionin tuomioistuimen tuomio 17.11.2011, Hypotečni banka a.s. v. Udo Mike Lindner (C-327/10, EU:C:2011:745)

Unionin tuomioistuimen tuomio 2.4.2009, Gambazzi v. DaimlerChrysler Canada Inc. ja CIBC Mellon Trust Company (C-394/07, EU:C:2009:219)

Unionin tuomioistuimen tuomio 10.10.1996, Hendrikman ja Feyen v. Magenta Druck & Verlag GmbH (C-78/95, EU:C:1996:380)

Kansalliset oikeussäännöt, joihin viitataan

Siviiliprosessista 17.11.1964 annetun lain (Ustawa z dnia 17 listopada 1964 r. Kodeks postępowania cywilnego, konsolidoitu teksti Dz. U. 2021, järjestysnumero 1805 muutoksineen; jäljempänä siviiliprosessilaki) 69 §:n 3 momentti, 139¹ §:n 1 ja 2 momentti, 144 §:n 1 momentti ja 146 §

Yhteenveto tosiseikoista ja menettelystä

- 1 Kantaja Credit Agricole Bank Polska S.A. (jäljempänä kantaja) vaati Sąd Rejonowy dla Warszawy-Śródmieścia w Warszawieen (Warszawa-Śródmieścien piirioikeus, Varsova, Puola; jäljempänä ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin) 22.12.2021 toimittamallaan kannekirjelmällä, että sille maksetaan 10 591,64 Puolan zlotyn (PLN) summa (n. 2 250 euroa) korkoineen ja oikeudenkäyntikuluineen kantajan ja vastaajan 16.7.2020 tekemän irtaimen esineen (Apple 11 Pro -puhelin) ostamista koskevan luottosopimuksen perusteella. Sekä luottosopimuksessa että kannekirjelmässä on ilmoitettu vastaajan osoite.
- 2 Asiassa on riidatonta, että vastaaja teki sopimuksen kuluttajana, toisin sanoen ilman yhteyttä ammatilliseen tai ansiotoimintaansa. Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin on todennut, että jos käsiteltävässä asiassa sovelletaan asetusta N:o 1215/2012, tuomioistuimen toimivalta on määritettävä kyseisen asetuksen 17 artiklan 1 kohdan b alakohdan ja 18 artiklan perusteella.
- 3 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin antoi 30.3.2022 maksamismääräysmenettelyssä maksamismääräyksen, jolla se velvoitti vastaajan maksamaan kantajalle 10 591,64 PLN sopimusperusteisine viivästyskorkoineen, jotka ovat suuruudeltaan 9 952,30 PLN, 18.5.2021 ja maksupäivän väliseltä ajalta sekä 770,69 PLN:n korvauksen oikeudenkäyntikuluista laillisine viivästyskorkoineen siitä päivästä lukien, jona maksamismääräys tuli lainvoimaiseksi, maksupäivään saakka.
- 4 Lähetys, joka sisälsi kannekirjelmän ja maksamismääräyksen jäljennökset sekä vastaajalle tarkoitetut ohjeet, lähetettiin kanteessa ilmoitettuun osoitteeseen, mutta se palautettiin noutamattomana. Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin määräsi kansallisen oikeuden säännösten mukaisesti, että kantajan edustaja antaa haastemiehen välityksellä tiedoksi kanteen ja maksamismääräyksen jäljennökset kahden kuukauden kuluessa asian käsittelyn lykkäämisen uhalla.
- 5 Kantajan edustaja ilmoitti tuomioistuimelle 15.9.2022 päivätyllä kirjeellä, että tiedoksiantoa haastemiehen välityksellä ei ollut tapahtunut, koska haastemies ei ollut tavoittanut vastaanottajaa kyseisestä osoitteesta.
- 6 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin nimitti 4.10.2022 antamallaan määräyksellä vastaajalle, jonka asuinpaikka on tuntematon, edunvalvojan, joka on asianajaja. Ilmoitus edunvalvojan nimittämisestä laitettiin kansallisen oikeuden mukaisesti esille ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen ja kaupunginviraston ilmoitustauluille ja annettiin tiedoksi nimitetylle edunvalvojalle yhdessä kanteen ja maksamismääräyksen jäljennösten kanssa.
- 7 Vastaajan, jonka asuinpaikka on tuntematon, edunvalvoja vastusti 30.3.2022 annettua maksamismääräystä 26.10.2022 päivätyllä kirjeellä, jossa hän huomautti, ettei kantaja ollut esittänyt vaadittavan saatavan määrää, ja viittasi kanteen asiasisältöön. Lisäksi edunvalvoja ilmoitti, ettei ollut yrityksistään huolimatta

onnistunut löytämään vastaajaa. Hän ei kuitenkaan kiistänyt puolalaisen tuomioistuimen toimivaltaa.

- 8 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin kääntyi myöhemmillä määräyksillään useiden laitosten puoleen selvittääkseen, löytyykö niiden tietokannoista sellaisia vastaajaa koskevia tietoja, joiden perusteella voidaan selvittää hänen kotiosoitteen.
- 9 Siten ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin on tarkistanut PESEL-tietokannassa (henkilötunnustietokanta, Puola) olevat vastaajan tiedot. Näin saatiin selville vastaajan viimeisin PESEL-tietokannassa oleva rekisteröintiosoite, joka sijaitsi Puolassa ja josta vastaaja oli ilmoittanut lähteneensä kesäkuussa 2018.
- 10 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin on tiedustellut NOE-SAD-järjestelmästä (joka sisältää Puolassa vapautensa menettäneiden henkilöiden tietoja), onko vastaaja menettänyt vapautensa. Tämän tuloksena selvisi, ettei vastaaja ole menettänyt Puolassa vapauttaan.
- 11 Seuraavaksi ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin pyysi Mazowiecki Urząd Wojewódzki w Warszawiea (Mazowszen voivodikunnan virasto Varsovassa, Puola) (oleskelun laillistamisesta vastaava viranomais, joka myöntää työlupia voivodikunnassa asuville ulkomaalaisille) ilmoittamaan, onko vastaajalla voimassa oleva oleskelulupa Puolaan ja onko hänen nykyinen kotiosoitteen tiedossa. Kyseinen virasto ilmoitti, ettei vastaaja ollut hakenut oleskelulupaa Puolaan.
- 12 Tuomioistuin tiedusteli myös Straż Granicznalta (rajavartiolaitos, Puola; jäljempänä SG), onko sen järjestelmissä tietoja siitä, että vastaaja on ylittänyt rajan. SG vastasi ennakkoratkaisua pyytäneelle tuomioistuimelle, että ajanjaksolla 9.1.2013–8.1.2023 vastaaja on rekisterin mukaan ylittänyt Puolan rajan vain kerran, kun hän saapui 29.9.2017 Varsovan lentoasemalle. Muita Puolan rajojen ylityksiä ei ole rekisteröity.
- 13 Viitaten asetuksen N:o 1215/2012 18 artiklan 2 kohdan sisältöön ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin määräsi kantajan edustajan todistamaan, että vastaajan asuinpaikka on Puolassa, sillä muuten tuomioistuin arvioisi omasta aloitteestaan puolalaisen tuomioistuimen toimivaltaisuuden. Kantajan edustaja ilmoitti, ettei hänellä ollut tietoa vastaajan nykyisestä kotiosoitteesta.

Asianosaisten pääasialliset perustelut

- 14 Asianosaisten perusteluita ei ole esitetty yksityiskohtaisesti ennakkoratkaisupyyntönsä.

Yhteenveto ennakkoratkaisupyynnön perusteista

- 15 Ensimmäinen ennakkoratkaisukysymys: edellä kuvatuissa olosuhteissa ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin pohtii ennen kaikkea, sovelletaanko tilanteessa, jossa on nostettu kanne sellaista kuluttajaa vastaan, jonka asuinpaikka on tuntematon ja joka ei ole minkään jäsenvaltion kansalainen, josta tiedetään ensinnäkin, että hänen viimeisin tunnettu asuinpaikkansa oli jäsenvaltiossa (eli Puolassa), ja josta toisekseen on luotettavia tietoja, jotka viittaavat siihen, ettei hän enää asu kyseisessä jäsenvaltiossa, mutta josta ei ole luotettavia tietoja, jotka viittaavat siihen, että hän on poistunut unionin alueelta ja palannut siihen valtioon, jonka kansalainen hän on, asetuksen N:o 1215/2012 säännöksiä vai onko ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen ratkaistava toimivaltaansa koskeva kysymys yksinomaan kansallisen oikeuden nojalla.
- 16 Pääasian vastaaja on henkilö, joka ei ole minkään jäsenvaltion kansalainen. Pääasian menettelyn ja unionin oikeuden väliltä puuttuu siten kaikkein ilmeisin liittymä eli vastaajan kansalaisuus.
- 17 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin on SG:n tietojen perusteella selvittänyt, ettei vastaaja ole ylittänyt Puolan ulkorajoja. On kuitenkin todettava, ettei SG tee tarkastuksia Puolan ja muiden Schengenin sopimuksen sopimuspuolina olevien valtioiden välisillä rajoilla. Näin ollen ei voida määrittää, onko vastaaja poistunut Puolasta toiseen jäsenvaltioon. Samalla on olemassa luotettavia tietoja (mitään vastaajan osoitteita ei löydy Puolan valtion tietokannoista vuodesta 2018 lähtien), joiden perusteella tämä on uskottavaa. Näiden seikkojen nojalla ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin pitää todennäköisimpänä, että vastaaja oleskelee tällä hetkellä muussa jäsenvaltiossa kuin Puolassa, voimatta kuitenkaan yksiselitteisesti varmistaa tätä tietoa.
- 18 Asetuksen N:o 1215/2012 6 artiklan 1 kohdassa säädetään, että jos vastaajalla ei ole kotipaikkaa jäsenvaltiossa, tuomioistuimen toimivalta määräytyy lähtökohtaisesti kansallisen lain mukaisesti. Mainitussa säännöksessä toistetaan tuomioistuimen toimivallasta sekä tuomioiden tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta siviili- ja kauppaoikeuden alalla annetun neuvoston asetuksen (EY) N:o 44/2001 4 artiklan 1 kohta. Unionin tuomioistuin on ottanut useaan otteeseen kantaa viimeksi mainitun säännöksen tulkintaan.
- 19 Se katsoi 15.3.2012 antamassaan tuomiossa G v. Cornelius de Visser (C-292/10, EU:C:2012:142), että neuvoston asetuksen (EY) N:o 44/2001 4 artiklan 1 kohtaa on tulkittava siten, että se ei ole esteenä saman asetuksen 5 artiklan 3 alakohdan soveltamiselle internetsivun hallinnointiin perustuvaa vahingonkorvausvastuuta koskevaan kanteeseen sellaista vastaajaa vastaan, joka on todennäköisesti unionin kansalainen mutta jonka olinpaikasta ei ole tietoa, jos tuomioistuimella, jossa asia on vireillä, ei ole käytettävissään todisteita, joiden perusteella se voisi katsoa, että vastaajan kotipaikka todella on unionin alueen ulkopuolella. Kyseisen tuomion 40 kohdassa unionin tuomioistuin korosti, että asetuksen N:o 44/2001 4 artiklan 1 kohdassa käytettyä ilmaisua ”kotipaikka ei ole jäsenvaltiossa” on toisaalta syytä

tulkita siten, että kansallisten sääntöjen soveltaminen yhdenmukaisten toimivaltasääntöjen sijasta on mahdollista vain, jos tuomioistuimella, jossa asia on vireillä, on käytettävissään todisteita, joiden perusteella se voi katsoa, että vastaajana olevan unionin kansalaisen, jonka kotipaikka ei ole kyseisen tuomioistuimen jäsenvaltiossa, kotipaikka todella on unionin alueen ulkopuolella (ks. vastaavasti tuomio 17.11.2011, Hypoteční banka v. Udo Mike Lindner, C-327/10, EU:C:2011:745; jäljempänä tuomio Hypoteční banka).

- 20 Edellä esitetty viittaa siihen, että lähtökohtaisesti asetuksen N:o 1215/2012 6 artiklan 1 kohtaa edellytetään unionin oikeudessa sovellettavan mahdollisimman laajasti eli että kyseistä säännöstä sovelletaan aina, kun ei ole varmaa, että vastaajan kotipaikka on unionin alueen ulkopuolella. Tämä mahdollistaa tuomioistuinten toimivaltaa koskevan kysymyksen täydellisemmän yhdenmukaistamisen jäsenvaltioissa ja takaa sen, ettei yksikään unionin alueella asuva (vaikka tästä ei olekaan varmuutta) yksityinen jää ilman unionin oikeudesta johtuvaa suojaa.
- 21 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin pohtii kuitenkin, olisiko tällainen asetuksen N:o 1215/2012 6 artiklan 1 kohtaa koskeva käsitys omaksuttava myös silloin, kun vastaaja on henkilö, jolla ei ole minkään jäsenvaltion kansalaisuutta.
- 22 Asetuksen N:o 1215/2012 toimivaltasäännöissä tarkoitetun rajat ylittävän menettelyn unionin laajuista luonnetta koskeva kriteeri ei lähtökohtaisesti perustu kansalaisuuteen vaan kotipaikkaan. Tämä periaate ilmaistaan täydellisimmin asetuksen N:o 1215/2012 4 artiklan 1 kohdassa, jonka mukaan kanne henkilöä vastaan, jonka kotipaikka on jäsenvaltiossa, nostetaan hänen kansalaisuudestaan riippumatta tuon jäsenvaltion tuomioistuimissa.
- 23 Edellä mainitussa tuomiossa Hypoteční banka unionin tuomioistuin piti kuitenkin kansalaisuuden kriteeriä – kotipaikan ollessa tuntematon – merkityksellisenä kriteerinä, joka puoltaa toimivaltakysymyksen unionin laajuista luonnetta (ks. kyseisen tuomion 32 kohta). Siksi ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin pohtiikin, voidaanko asetuksen N:o 1215/2012 soveltamista koskevaa erityistä olettaa soveltaa henkilöihin, joiden asuinpaikka on hyvin todennäköisesti jonkin jäsenvaltion alueella – tämän olematta kuitenkaan varmaa tai ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen määritettävissä –, myös silloin, kun kyseiset henkilöt eivät ole minkään jäsenvaltion kansalaisia.
- 24 Ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen mukaan unionin oikeuteen perustuva tehokkaan oikeussuojan periaate sekä tarve suojella sellaisten yksityisten oikeuksia, jotka mahdollisesti asuvat unionin alueella (mikä ei kuitenkaan ole varmaa), edellyttävät, että heihin sovelletaan asetuksesta N:o 1215/2012 johtuvia periaatteita, varsinkin silloin, kun kyseiset henkilöt ovat kuluttajia eli henkilöitä, joita unionin oikeus suojaa aivan erityisesti (ks. SEUT 169 artikla). On todettava, että tässä asetuksessa säädetään kuluttajansuojan korkeasta tasosta pitäen lähtökohtana sitä, että kanne kuluttajaa vastaan voidaan yleensä nostaa vain sen valtion tuomioistuimessa, jossa hänellä on kotipaikka (asetuksen N:o 1215/2012

18 artiklan 2 kohta). Kansallisessa oikeudessa ei säädetä näin laajasta kuluttajan oikeuksien suojasta tuomioistuimen toimivallan osalta. Sen hyväksyminen, että pääasiassa kyseessä olevan kaltaisessa tilanteessa olevaan vastaajaan ei sovelleta asetuksesta johtuvaa suojan tasoa pelkästään siksi, ettei hänen voida yksiselitteisesti osoittaa asuvan jäsenvaltiossa, sekä sellaisen kansalaisuuskriteerin perusteella, joka ei johdu asetuksesta, voisi merkitä sitä, että ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin kieltäytyy perusteettomasti myöntämästä hänelle unionin oikeuteen perustuvaa suojaa.

- 25 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin katsoo, että kysymykseen vastaaminen edellyttää lähtökohtaisesti, että vertaillaan kahden riskin toteutumisen vaikutuksia. Yhtäältä riskinä on virheellinen oletama, että vastaajan kotipaikka on unionin alueella, kun todellisuudessa hänellä ei ole tällaista kotipaikkaa, ja toisaalta riskinä on virheellinen oletama, että vastaaja ei asu unionin alueella, kun hän tosiasiallisesti asuu siellä. Ensimmäisessä tapauksessa riski muodostuisi asetuksen säännöksistä johtuvien toimivaltaperusteiden käytöstä ilman, että tälle olisi todellista perustetta. Koska asetuksen säännökset tarjoavat kuluttajalle tältä osin laajemman suojan kuin kansallinen lainsäädäntö, tämä ei vaikuta häneen kielteisesti. Jälkimmäisessä tapauksessa tämä vaarantaisi kuitenkin asetuksen tehokkaan vaikutuksen, kun kuluttajalta, jonka kotipaikka on unionin jäsenvaltiossa, evättäisiin unionin oikeuteen perustuva tehokas suoja pelkästään siksi, ettei tuomioistuin ole kyennyt varmuudella määrittämään hänen asuinpaikkaansa.
- 26 Edellä esitetyn perusteella ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin katsoo, että ensimmäiseen ennakkoratkaisukysymykseen on vastattava myöntävästi.
- 27 Toisella kysymyksellään ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin tiedustelee, voidaanko pääasiassa kyseessä olevan kaltaisessa menettelyssä katsoa, että vastaaja vastaa tuomioistuimessa ja katsoo siten puolalaisen tuomioistuimen olevan toimivaltainen, kun tämän tekee hänen puolestaan edunvalvoja, joka on nimitetty hänelle, koska hänen asuinpaikkansa on tuntematon.
- 28 Unionin tuomioistuin on todennut useaan otteeseen, että asetus N:o 44/2001 (ja nykyisin vastaava näkemys on omaksuttava myös asetuksen N:o 1215/2012 osalta) ei ole esteenä jäsenvaltion kansallisen prosessioikeuden sellaisen säännöksen soveltamiselle, jossa sellaisen tilanteen välttämiseksi, jossa oikeus ei toteudu, sallitaan oikeudenkäyntimenettely sellaista poissa olevaa henkilöä vastaan, jonka kotipaikka on tuntematon, jos asiaa käsittelevä tuomioistuin on ennen oikeudenkäynnin ratkaisemista varmistanut, että kaikki huolellisuusvelvollisuuden periaatteen ja vilpittömän mielen periaatteen edellyttämät etsinnät on toteutettu vastaajan löytämiseksi (tuomio 17.11.2011, Hypoteční banka v. Udo Mike Lindner, C-327/10, EU:C:2011:745).
- 29 Curator absentis -instituutio tunnetaan suurimmassa osassa jäsenvaltioiden siviilioikeudellisia menettelyjä. Sen tarkoituksena on varmistaa kantajan oikeus saada asiansa tuomioistuimen käsiteltäväksi, kun kantaja ei itsestään

riippumattomista syistä pysty selvittämään vastaajan senhetkistä kotipaikkaa. Tässä yhteydessä on syytä toistaa unionin tuomioistuimen näkemys (tuomion Hypotečni banka 53 kohta), jonka mukaan mahdollisuudella jatkaa menettelyä vastaajan tietämättä – kuten pääasiassa on tehty – antamalla kanne tiedoksi asiaa käsittelevän tuomioistuimen nimeämälle edunvalvojalle rajoitetaan vastaajan puolustautumisoikeuksia. Tällainen rajoitus on kuitenkin perusteltu, kun otetaan huomioon kantajan oikeus saada tehokasta oikeussuojaa, koska ilman tällaista menettelyä viimeksi mainittu oikeus ei toteutuisi (vastaavasti tuomio 2.4.2009, Gambazzi v. DaimlerChrysler Canada Inc. ja CIBC Mellon Trust Company, C-394/07, EU:C:2009:219).

- 30 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin ei pyri kyseenalaistamaan mainitun instituution olemassaolon perusteita. Se pohtii kuitenkin, voiko kuluttajan, jonka asuinpaikka on tuntematon, edunvalvoja hyväksyä tuomioistuimen toimivallan – jota tuomioistuimella ei asetuksen N:o 1215/2012 26 artiklan 1 kohdan säännösten mukaisesti ole – siten, että hän vastaa tuomioistuimessa kiistämättä tuomioistuimen toimivaltaa.
- 31 Unionin tuomioistuin on epäsuorasti ottanut kantaa tähän kysymykseen 10.10.1996 antamassaan tuomiossa Hendrikman ja Feyen v. Magenta Druck & Verlag GmbH (C-78/95, EU:C:1996:380) toteamalla, että sellaisen edunvalvojan vastaamista asiassa, jota vastaaja ei ole itse valtuuttanut, ei voida tulkita Brysselin yleissopimuksen 27 artiklan 2 kappaleessa, joka on asetuksen N:o 44/2001 34 artiklan 1 kohtaa ja välillisesti asetuksen N:o 1215/2012 45 artiklan [1 kohdan] b alakohtaa edeltänyt säännös, tarkoitetuksi vastaajan vastaamiseksi.
- 32 Nyt käsiteltävässä pääasiassa tilanne eroaa olennaisesti asiassa C-78/95 esitetyn ennakkoratkaisukysymyksen taustalla olevasta tilanteesta. Mainitussa asiassa vastaajana oli puutteellisesti nimitetty edunvalvoja, kun taas nyt käsiteltävässä pääasiassa kyse on vastaajan, jonka asuinpaikka on tuntematon, edunvalvojasta, joka on nimitetty kansallisen oikeuden mukaisesti ja on kansallisen oikeuden nojalla valtuutettu suorittamaan kaikki asiaan liittyvät toimet. Lisäksi asiassa C-78/95 tuomioistuimessa vastaamista koskeva kysymys liittyi tuomion tunnustamisesta kieltäytymisen perusteisiin eikä toimivallan hyväksymiseen.
- 33 Pääasiassa kyseessä olevan kaltainen tilanne on toteutunut asiassa Hypotečni banka. Kuten julkisasiamies Trstenjak totesi 8.9.2011 antamassaan ratkaisuehdotuksessa, asetuksen N:o 44/2001 16 artiklan 2 kohdan tarkoituksena on suojella kuluttajaa siltä, että häntä vastaan nostettaisiin kanne muissa tuomioistuimissa kuin hänen jäsenvaltionsa tuomioistuimissa. Jos kuluttajan syyksi luetaan hänen tahtomattaan ja tietämättään nimitetyn edunvalvojan asiassa vastaamisesta, johon samalla perustuu edunvalvojan nimittäneen tuomioistuimen toimivalta, asetuksen 16 artiklan 2 kohdan tehokas vaikutus voi vaarantua (ks. kyseisen ratkaisuehdotuksen 82 kohta). Itse tuomiossa Hypotečni banka unionin tuomioistuin jätti kuitenkin tämän kysymyksen käsittelemättä.

- 34 Asiassa Hypotečni banka pääasian tosiseikat eroavat olennaisesti nyt käsiteltävän pääasian tosiseikoista. Asiassa Hypotečni banka a) menettely koski pitkäaikaista kiinnelainasopimusta, b) sopimuksen sanamuodosta ilmeni, että kuluttajan on ilmoitettava kaikista kotipaikan muutoksista, ja c) kanne oli pantu vireille sopimuksen voimassaoloaikana. Nyt käsiteltävässä asiassa menettelyn kohteena oli lyhytaikainen lainasopimus. Kuluttajaa on siis vaikea syyttää siitä, ettei hän ole ilmoittanut sopimuskumppanilleen kotipaikan vaihtumisesta.
- 35 Lisäksi on todettava, että asetuksen N:o 1215/2012 26 artiklan 2 kohdassa säädetään erityisestä velvollisuudesta suojella kuluttajaa sellaiselta tuomioistuimen toimivallan hyväksymiseltä, joka on saattanut johtua siitä, ettei kuluttaja ollut tietoinen tuomioistuimen toimivaltaa koskevista asetuksen säännöksistä tai sen seurauksista, ettei tuomioistuimen toimivaltaa kiistetä. Jotta siis voidaan katsoa, että kuluttaja on hyväksynyt tuomioistuimen toimivallan, joka ei perustu asetukseen (asetuksen N:o 1215/2012 18 artiklan 2 kohdan sisällön valossa toimivaltainen on yleensä sen paikkakunnan tuomioistuin, jossa kuluttajalla on kotipaikka), kuluttajalle on ilmoitettava hänen oikeudestaan kiistää tuomioistuimen toimivalta sekä tuomioistuimessa vastaamisen tai vastaamatta jättämisen seurauksista.
- 36 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin katsoo, että oletama, jonka mukaan kuluttajalle annettava ilmoitus on korvattavissa ilmoituksella, joka annetaan edunvalvojalle, joka on nimitetty sellaiselle kuluttajalle, jonka asuinpaikka on tuntematon, on vastoin asetuksen N:o 1215/2012 26 artiklan 2 kohdan keskeistä tavoitetta eli kuluttajan suojelemista sellaisilta kielteisiltä vaikutuksilta, jotka ovat seurausta siitä, ettei hän tunne asetusta. Vain kuluttaja itse voi – toimiessaan suoraan ja ollessaan täysin tietoinen tähän liittyvistä seurauksista – päättää vapaaehtoisesti luopua asetuksesta johtuvista oikeuksistaan eli hyväksyä muun valtion kuin asuinvaltionsa toimivallan. Vaikka curator absentis nimitetään edustamaan kuluttajan etuja ja hänellä on kansallisen oikeuden nojalla oikeus ryhtyä kaikkiin asiaan liittyviin toimiin, asetuksen mukaisen tehokkaan suojan periaatteen vuoksi ei voida katsoa, että tämä edunvalvoja voi myös hyväksyä toimivallan vastaamalla pääasiassa.
- 37 Asetuksen N:o 1215/2012 26 artiklassa säädetty asiassa vastaamiseen perustuva toimivalta on osoitus siviilioikeudellisten menettelyjen kontradiktorisuudesta jäsenvaltioissa, kun niissä asianosaisten prosessuaalisten etujen valvominen kuuluu itse asianosaisille eikä tuomioistuimelle. Tämän tavoitteen saavuttamiseksi on kuitenkin välttämätöntä, että molemmat asianosaiset osallistuvat oikeudenkäyntiin tai että heillä on ainakin tällainen mahdollisuus eli että heille on tosiasiallisesti ilmoitettu kyseisestä oikeudenkäynnistä. Vaikka hyväksymällä oletama siitä, että tiedoksianto asianosaiselle on rinnastettavissa tiedoksiantoon edunvalvojalle, voidaankin jatkaa menettelyä ja toteuttaa kantajan oikeus vedota tuomioistuimeen, ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen mukaan tuloksena ei kuitenkaan saisi olla se, että vastaajana olevalta kuluttajalta evätään oikeus hänen kotipaikkansa tuomioistuimen toimivaltaan vain siksi, ettei edunvalvoja ole esittänyt tältä osin vastalauseita.

- 38 Edellä esitetyn perusteella ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin katsoo, että toiseen ennakkoratkaisukysymykseen on vastattava kieltävästi.

TYÖASIAKIRJA